

Соколёнок

6/2020

ноябрь – декабрь

Пази

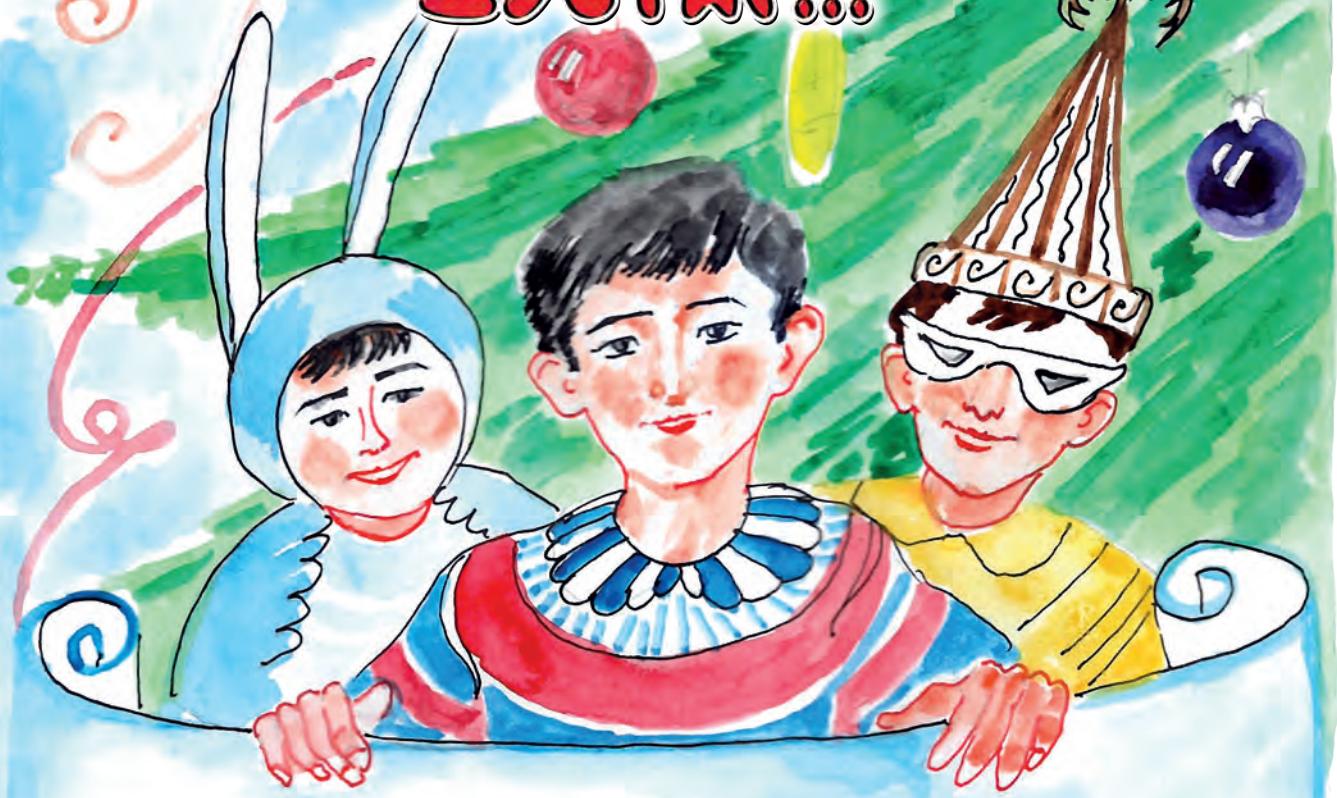
0+

КҮӨВ ВАЗЛИК САБАН БИЦИДАРИЗ АДАБГҮРАЙИ ДАГЬУСТАН РЕСПУБЛИКАЙИН ЖУРНАЛ

2021

УЧВУЗ УЛУСКҮРАЙИ
ЦИЙЙИ ЙИС МУСАРАК
ИШРИ, АБЗИЗ БИЦИИ
ДУСТАР!!!

2021 йиңс

Жалкъдым голомжын гавоғышираар

Кіару гату-темпел гату

Кіару гату, кіару гату,
Увуз ккунди авуз кіаму.
Хулар ацІна ихъ кыолари,
АпІри ляхин яв ликари.

Темпел дубхъна уву гату.
Кыюлкан дубхъна увуз халу,
Гъаз дабхънава уву ригъдихъ,
Жабгъураки кыол яв улихъ?

Дюзди гъайибх му яв ляхин,
КкудубкIура мухна дяхин.
Мидкан гиран шул эйсийиз, –
ГатЛабхъурву къалу нириз.

Увук му хасият кабхъну.
Ахир пуч шуз яв мумкин ву
Кыюлаз мажал тувиш уву,
Дидкан гату шуз мумкин ву.

Сүмчирин мяълийир

Ярхла рякъди дуфнача,
Гьюрмат апІин, я гъавум.
Айвандикк дийигънача,
Гьюрмат апІин, я гъавум.

Яв риш гъи фургъниъ итну,
Рякъ'ин апІин, я гъавум.
Жигъилар ич шад дапІну.
Гъулаз хъадаъ, я гъавум.

Жамрар гъюрача учвуз,
Гьюрмат апІинай учуз.
Алагюзли гъизилгъуш
Багъиш апІинай учуз.

Мархъ убгъур завариан.
Жилар тухъ апІуз кіури.
Швушв гъахурачва учхъан,
Цийи хал балгуз кіури.

Увуз ужуб рякъ ибши, ялелер,
Цийи хал бахтлу ибши, ялелер,
Яв къяляхъ цийи бахтар, ялелер,
Хъергну гъори, Гюлизар, ялелер.

Уърдег тІибхур паласдиз, ялелер,
Ваз рябкъюру кур улиз, ялелер,
Увухъди гъау йигъар, ялелер,
Гъялал апІин дустариз, ялелер.

Адагъай, адагъай, гъавумар,
Адагъиган илитай, гъавумар,
Риш дар думу – магъи ву.
Гюол'ин али гими ву.

Касибвал

Даршиш инсан гъарган уягъ,
Уъхюз шулдар күл саб саягъ.
Читин йигъаз чвекъан даягъ
Шуз гъитдарва, эй касибвал.

Убгуз хъюбгъиш хал, кабхыну цла,
Кюмек шулдар увуз сарра.
Лиг, дубгну малси авара
АпIурва инсан, касибвал.

Зегьмет дарди, даршулки уъл,
Нирар дарфиш абцIудар гъюл.
Гъизил гъабшиш, абцIину саб чюл,
Пай адар увуз, касибвал.

Халкъ уч даршиш, шулдар базар
ГъютIрахъмик шул, шаксуз, зазар,
Жанра кIуруш, гъарган бизар
ДапIину шулва, эй касибвал.

Эбцури, къур хъиган, булагъ,
Дюзир духыну, ккунду уртагъ.
Гъарган къял'ин ахю саб гъагъ
Илипнава ич, касибвал.

Диф улубчIган, ригъ шул мучIу,
Дарибшири хил му ихъ ичIи
Халкъарихъна ис ва пучIу
АпIурва инсан, касибвал.

Гъякъ сеъ дубхыну ккун гъанавар,
Душман ву мал ва жанавар.
Алабхъуз гъич цIийи шалвар
Гъитдарва узу, касибвал.

Бахт либцури чан къяляхъди,
Чилли палат эбцур ухди.
Дявдиль ади му узухъди
Швунуд йис вуяв, касибвал.

КIаруб мубччан, шулдар лизи,
Даришири гъич кIул'ин къази.

Сабанкъан ич юкIв шуз лизи
Гъитдарваки гъич, касибвал.

Маниб шулинхъа гъич ўифун,
Гаш гъабшиган, рябкъдар гъафун.
ИчIиди гъарган ву ич фун
Гъибтрава залум, касибвал.

Эй инсан, дубгъ гъарсадин гъял,
Лиг фу ляхнихъ хъаш яв мягъял.
Залумкрилан алдабгъну хъял
УтIубккурхъа му касибвал.

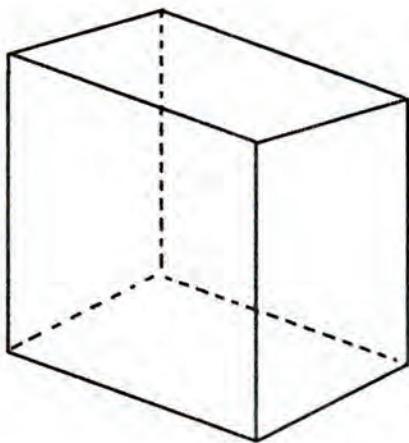
ШИКЛАР АК

Шиклик, гирляндийр гъядягъну, наан шлин пешкеш аш, улуп.
Гирляндийрин лампийир чпин къватириин рангар фицдар вуш,
гъацдар рангариинди ак. Шикил ак.

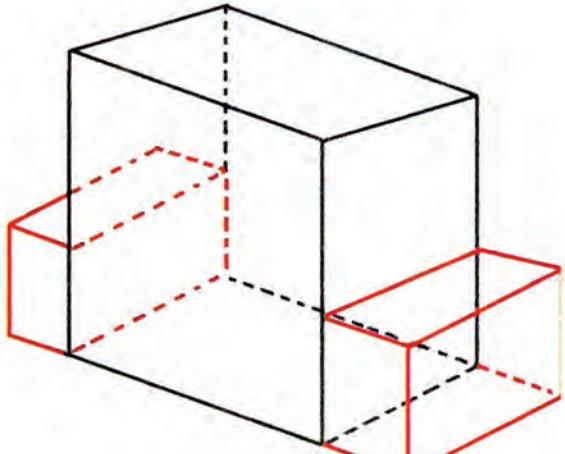

«Гизаф ужуб» журналиан.

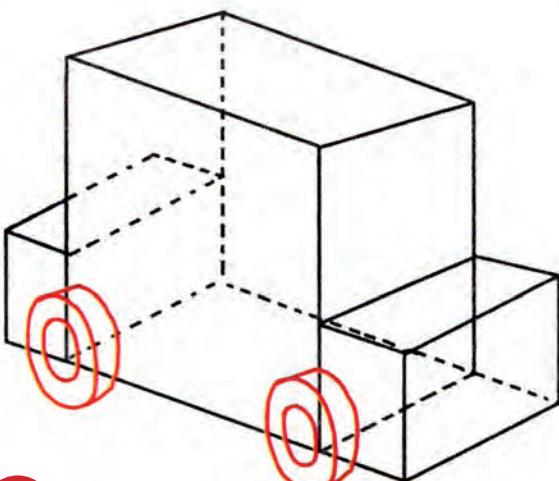
МАШИНА ЗИГУРХЬА

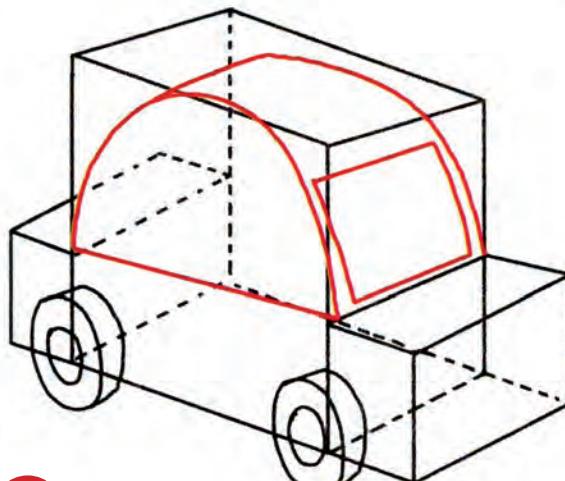
1 Къалам гъадабгъну, шиклик
кайисиб къалиб зиг.

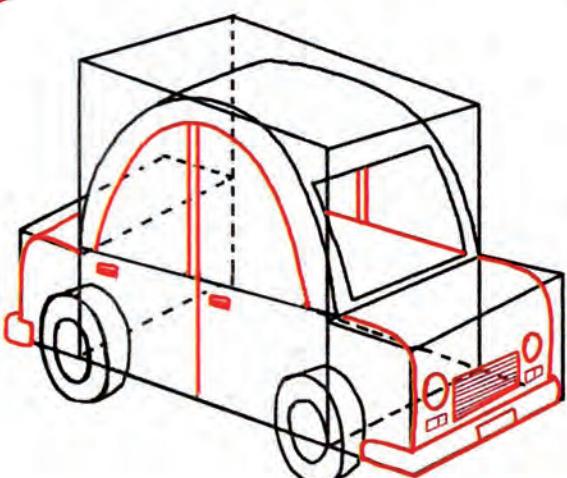
2 Шиклик улупнайиси, къалбихъ къоб-
сан дишмурччвнан къалбар хъурхъ.

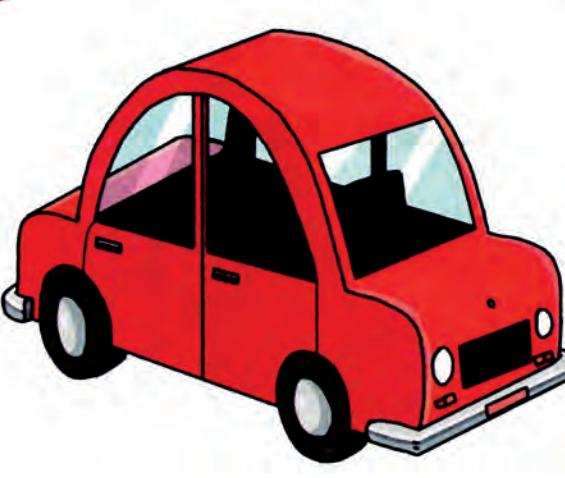
3 Чархар зиг.

4 Машиндин гъваъ зиг.

5 Машиндин унчлир, раккнар ва
имбуну алатар зиг.

6 Фломастериинди машин абк ва
лазим дару ціарар кадахъ.

«Артмиш хъуб» журналиан.

Ихъ литературайин ирснаан

Абдулмусими
ЖС я фаров

Жейран?

Типпран угъариз ухшар вуйи сесери мучуу иишван аыхир шули айваликан хабар туврайи.

Яркур яваш-яваши нивкін хабар хъуз хъюбгъну. Гъаарин арайигъян, ригъ удубчыру ппатаъ гъаржюре рангнан ахсарин тикир гъячыргъю ягълухъарси ва ригъ алабхъру терефнан дагълар хиялнакк ккайдарси рякъюз хъюгъну. Гъушари, ачуҳъ йигъ'ин шадди, ярквраъ мукумарин гъарай ипнайи. Наънанси вуш марччлихъни иивури айи швутірамин сесерира чиб ерхъуз гъиту. Швутірамиан утіурччвуз хъюгъю марччлихънин хиялар гагъ гъушарин нагъмийиригъ гъидикъуи, гагъсана дурарин сесериз такабурвал туврайиси шириндигъи.

Гъатхушинра уьрушин гъибикънайи ригъдин нурари, гъюблан-гъюбаз исина ктучыури, жил'ин накышар дикіуз хъюгъну. Дураг, чан канчынакк мешебегийин гъазма ккайи гъарзарыъ ва гъазмайин улихъ хъайи арчил илтібкінайи, гъаятдигъ архъну.

Мешебеги чан гъаятдигъ саб гъарин къаблиин деъну, шад вуди, фонер доскайиин рангарин карандашарииндигъярфар дикібин машгъул духънайи. Саб сабдихъ хъургри гъидикъу гъярфари яркврар заар-завалихъан уьрховал тіалаб апіурайи. Гвачындигъин ваҳт мешебегийи ачуҳъ ківаиндигъи, шад гъевеснииндигъи къаршуламиш дапінайи. Дугъу кіури айи мяълийин сесер ярквраъ гъизгъинди айи жара сесеригъ гъибикъну.

Я бюлбюл, я бюлбюл,
Я ківаз мани сазандар.

Яв шириң сесердакан
Йиз ківаз шириңуб адар.

Гъаму мяъли мешебегийи сифте варышвариъ атіабгруси дупну, хъа дидин мукум текрар апіури, чав доскайирик бикіури айиб давам гъапіу. Мешебегийин гъвалахъ вердиш дапінайи швеъди гагъ му гъвал, гагъ тму гъвал ккичібкіурайи.

Гъаятдин раккаригъ сулу дубисну айи къюлкан тамшир апіурайи. Диidi, сифте чан бацаригъ гъяйи къюл дебтну, учв жилик кабсну айбси даб-

хъуйи, хъа къюл гъебгуз хъюбгъю вахтна цайлапанси, дид'ина алжабгъуйи.

Ккуккумра дитибхну, раккарин багахъ хъайи гъарин гъеэбци циркли ин дубсу. Минди-тинди дилибгну, диди чан, хътадабтIри, гъарган саб мукумийди кIуру мяъли кIури, «ккуккум-ккуккум» гъарай ишу.

Гъазмайин раккарин сес гъабши, мешебегийин риш чатинди удучIву. Думу, ккуккумдин сес кубкIубси, дид'ина алжагъури, дидин сесерихъян хътерцIури гъаши:

«Фу "ккуккум-ккуккум" вуяв? Уву узу гъира вахт хъайиз гъаз хабар гъапIунва? Гъамус узу школайиз гъяри адарзаки. Учуз гъамус каникулар вуйиб альгъюди адаривуз, гъич даршиш, жував саб мукумъян дарапIди».

Хъасин риш ергури-ергурни, бюл-булин мяъли кIури чан дахайнин багахъна гъажаргъу.

– Сабагъ хайир ибши, даха!

– Сабагъ хайир ибши, жан риш, – дупну, мешебеги чан шурахъинди гъилигу. Дугъан гъалин улчIвмариккан ли тури гъаши уларира кIару акв туврайи.

– Уву ккуккмихъди гъаз гъалмагъал апIурава? – гъапи дахайи.

– Дидин уйинар бегелмишди дарзуз, даха! – гъапи Жейранди, гъарагигъян гъютIурччури, чан машнаъ архърайи ригъдин нуралихъян жин хъпан бадали чпин адашдин гъвалак карсри. Риш фонер доскайиин алахъну, адашди дидик дикибIну айбдиз лигури, гъурху:

«Табиасть ккун апIинай, яркур уьбхъай!»

Шуру чан машнан пат дахайнин машнак кубкIри, дугъхъян гъюматниинди гъерху:

– Школайиъ марцци хатIар дикIбаан фициб кымат гъадабгъуйва, адаш?

– Гъич саб жюрейин кыматтра, – жаваб туву Ибрагъимди, гафарик фикир кади.

– Фици гъадабгъундарва, гъаз гъадабгъундарва? – мюгъталди гъерху Жейранди хъана.

– Узу школайиъ гъурхундарза!

Гъаму жаваб тувруган мешебеги чав доскайик гъар жюре рангариинди

дикIури айи гафариз лигури гъаши. Дугъан хатIар думукъян ужудар даршра, думу дурариин разиди аий.

– Узу бицIир вуйиган ихъ гъулаъ школа адайи, жан риш. Школа ихъ гъулаз Советарин власть гъабшиган гъафну. Думуган узу хъуркъу жигъил вуйза. БицIи баярихъди урхуб саб циб ужуди дардиси гъабхънийиз.

– Хъа увуз бикIуз фици альгъю гъабхъну?

– Школайиъ урхури гъаши баяри узуз грамота багъиш гъапIну. Сар бали узуз «А» гъярф альгъю гъапIну, тмунурира «Б», – шубурпири, юкъурпири, гъамци имбударира. Грамота узуз баяри пешкеш гъапIуб ву. Дидланра башкъя узу савадсузарин курсариъ гъурхунза. Рякъюри айвуз, думу грамота гъамус узу дурализ чпиз багъиш апIураза.

– Баркаллагъ, адаш! Узу увуз марцци хатI бикIбаз хъуб дивурза.

– Гизаф рази вуз, жан риш! – дупну, Ибрагъим шад гъаши.

– Гъамус узу нирихъна душну, йиз машар жикІурза. Ишри, адаш? – гъерху Жейранди Ибрагъимдин пенжгин канчI дубисну.

– Гъарах, жан риш, гъарах. Узу хъана сабшвнуб доскайик му гафар бикІуб лазим ву.

– Я сул чи, машар жикІуз гъярхъа!
– дупну, Жейранди, гъазмайин раккар-рихъ дабхъну, чан кІавантIариз мелз ий-вурайи сулан ибак кучру.

Риш гъазмайиъ учІиган, сул чан девлетлу раши рижв саб терефназди илипну, риш удучІувал гюзлемиши апIури гъабши.

БицIи хозяйка дишлади чIатинди удучІву.

– Мавуз гъяфат! – шурухил за дапIну, сулан кІул'ин дебкку. Сул къялхъян бацариинди дийибгъу. Улхъан бацарна ярхи мучIимучI Жейрандин хилихъна гъачIабккну, чан учIру спаригъди шурен хилиш айи гъяфат гъибисну. Гъаму вахтна швеъ за дубхъну, сифте гъюрматниинди шурахъинди, хъа хъял кадиси, гъяфат чIувукъури айи сулахъинди гъилибгу. Жейрандиз думу гъябкъюбси, душну.

– Увузра гъяфат ккундийин? Мавуз!
– дупну Жейранди, гъяфат дидин ушвниъ ипну, хъа дидин яркъу унтIлан хил алдабту. Швеъ чакан рази гъабшиган, Жейран шадди, мяъли кІури гъаятдиан чIатинди удучІву.

Я бюлбюл, я бюлбюл,
Я кІаз мани сазандар,
Яв ширин сесердакан
Из кІаз ширинуб адар!..

Нирихъна гъярайи Жейрандиз рукар-гъарагиргъян муқъар апIурайи жакъвари шадвал багъиши апIури айи. Нанси вуш ккуккмира чан сес улупу. Ушв-ушварин сес гъабши. Жейрандиз ушв-ушв йивури айир, дагъдиъ марччарихъ хъайи колхоздин марччлихъан Гъайдар вуйиб аыгъю гъабши. Думу ярквраш айи ккуру рихнаансина мешебеги Ибрагъимдин багахъна гъюрайи.

– Я Ибрагъим, яв багахъна гъафиш ярамиши шулин? – суал туви Гъайдру арчлихъан.

– Буюр, буюр, гъач, дуст кас! – жаваб туви мешебеги Ибрагъимди.

– Ужудар агълариз йиз раккар гъарган тIаъну айидар вуйиз. Уву гъюб'ин узу гизаф шад вуз! – дупну. Ибрагъимди чав дубикIну ккудуబкIу кьюбли доска гъирагъдизди гъадабгъу.

– Увуз гвачIиндин хайир ибши, кІаз ккуни дуст! – дупну чубан Гъайдру чан гъюнихъ хъайи тюфенгна хилиш айи чамах арчлихъ дурсну, Ибрагъимдин хил гъибису.

– Сабагъ хайир ишривуз, деъ, швеъдихъан гучI мапIан. Дииз ужудар агъларикан хъял гъюрдар, – дупну Ибрагъимди чан дустраз иишв улупу.

Гъайдар, мешебегийи чан мишиштдиъ табуреткайин ерина ишлетмиш апIури айи гурд'ин деъну. Хъа думу, саб фиткан вуш фикар апIури айибси, чахъинди либури айи швеъдихъинди либури гъапи.

– Баркаллагъ швеъ! Увкан гъамус бегъем игит, кудубчиIвна. Гъамус увуз ихтияр тувну, деебтишра шул.

Гъайдру гъапи гафарин гъавриъ учв аххъеси швеъди чан гъагъи кІул хъапIну, ишара гъапIу.

Гъайдру улар швеъдилан алдагъну, Ибрагъимди дубикIну айи доскайихъинди либури, гъурху: «Табиасть ккун апIинай, яркур убхай!».

(Давам гъюру номериъ)

Ухыз хялиэсв дүхьна Св^{алегь} Тялизаев Дерккучимир

Ккудубк^ину мархъли чан мяъли,
Явашди зав аку гъабхъну.
Ургуб рякъ гъяркъиган, Аъли,
Чав гъап^ину ккундуш, парт гъахъну.

Улуч^ивуз гъабхъундар балхъан
Гъаму рякъ'ин айламатнан.
Гъах шулу, гъап^иурси зумри!
Сарун гъап^иру живан бали,
Эгер улихъ дийибгънаш чан
Дерккучимир ургуб рангнан.

Хъимат

Мектебдиз гъязур шули,
Фикир апIур Самури:
Узуз сабар ккундузуз,
Дураг гъулай ву гъахуз;

Эгер гъадагъиши хъупар,
Гъагъи шул, гуж гъубкIидар;
Китабариз, дафтарииз
Йишв гъубзидар чантдиз...

Самур мектебдиз гъюру,
Урхуз, бикIуз дубгъуру.
Анжагъ дугъаз гъадмуган
Сирар ачухъ шул урхбан:

Хъуб гъабхыну кIури, асла
Гъагъи шулдайи чанта;
Хъа саб гъабхыиган ягъи,
Чанта шуй гъарзIан гъагъи...

Гъаддиз гъамус Самури
А ужуди урхури,
Гъагъиб дарди чанта зат,
Шадди гъапIра гъарган вахт.

Писинчар

Гъар улубкъубси хъадукар,
Мани хъуз хъюгъюбси йигъар,
Писинчар гъюру ич гъулаз.
Хъюгъру гюрчег мукъмар апIуз,
Ич унчIвин тайниин рахуз,
Шадвал хури гъарсарин кIваз.

Хъа айвандикк, кабсну хамхрик,
Ляхниъ сабси духьну шерик,
Кьюб писинчIи дивру саб мукъ.
Хъасин мукъаъ шулу муртыйир,
ЧIяртIарин учIру мяълийир –
Мукъаъ абхъру шад умрин къукъ...

Магъа аххир улубкъу чвул,
Гъушар мани юрдназ кюч шул,
Гъитри чпин мукъар ичIи.
Хъюгъган чвулин мархъан ургъуз,
Хъюбгъру писинчIин мукъ рабгъуз,
Кюмек шули миkIра мичIли.

Аль апIуз дарши пашман гъял,
Гъапиза, кади бегъем хъял:
«Ич писинчар ич хулаъ шул!..»
Ва, илдидипди закуриз,
Адабгъунза йиз къаст кIулиз:
Мукъан кIанккан ккиувунза къул.

Май... Чур дубхънайи чпин мукълан
Чарх йивнуси цIиб ярхлаан,
Писинчар къулиин дурсру.
Хъасин, сацIиб фикир дапIину,
БатIрихъди шми цалар катIину,
Хябяхъдиз чпин мукъаъ урсру...

Гъар улубкъубси хъадукар,
Мани хъуз хъюгъюбси йигъар,
Писинчар гъюра ич хулааз.
Гъамци ич йисар гъягъюра,
Гъарган дураг къяляхъ гъюра,
Шадвал хури вардарин кIваз.

ЙИСАН ФАСЛАР

ЭВЕЛ

АЬХИР

1

2

3

4

61

60

Егер, гъи талат
вуш, саритI фуну
йигъ шулу?

59

58

Чвлинган фицдар
машквар къайд
апIури шулу?

57

56

55

53

54

52

Сабсан ражари
къутаб гатIабхъ.

51

50

49

48

47

45

46

44

43

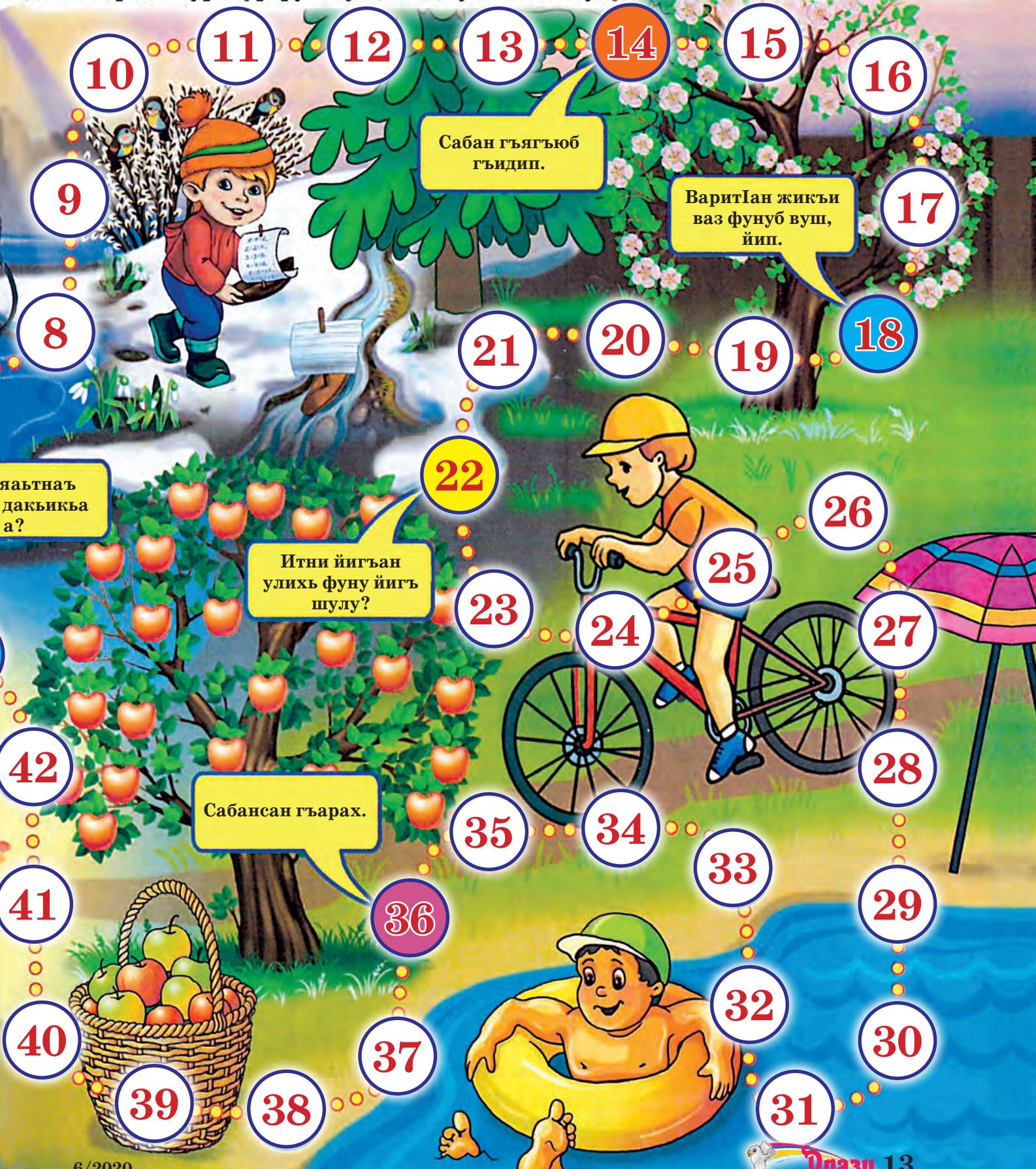
Хадан вазар
кудух.

Саб дакъикъайъ
швнуб секунда а?

ТАМАШИ АПІБАН КЪАЙДА

Му тамаши кьюр вая швнурсар бицірихъан апіуз шулу. Нубатнахъди рякъмар кайи күтаб гатілабхури, душвак кайи рякымди улупганды, гамар алдагъури, улихъна гъарах. Рангнан гергмибидихъна хъуркъган, душвак дибикінайи табшурғы тамам апіин, дици даршиш, тамашийин гъягъюб гъисаб апіурадар. Сарпирди аъхириз хъуркъур фуж вуш, гъадму гъалиб шулу.

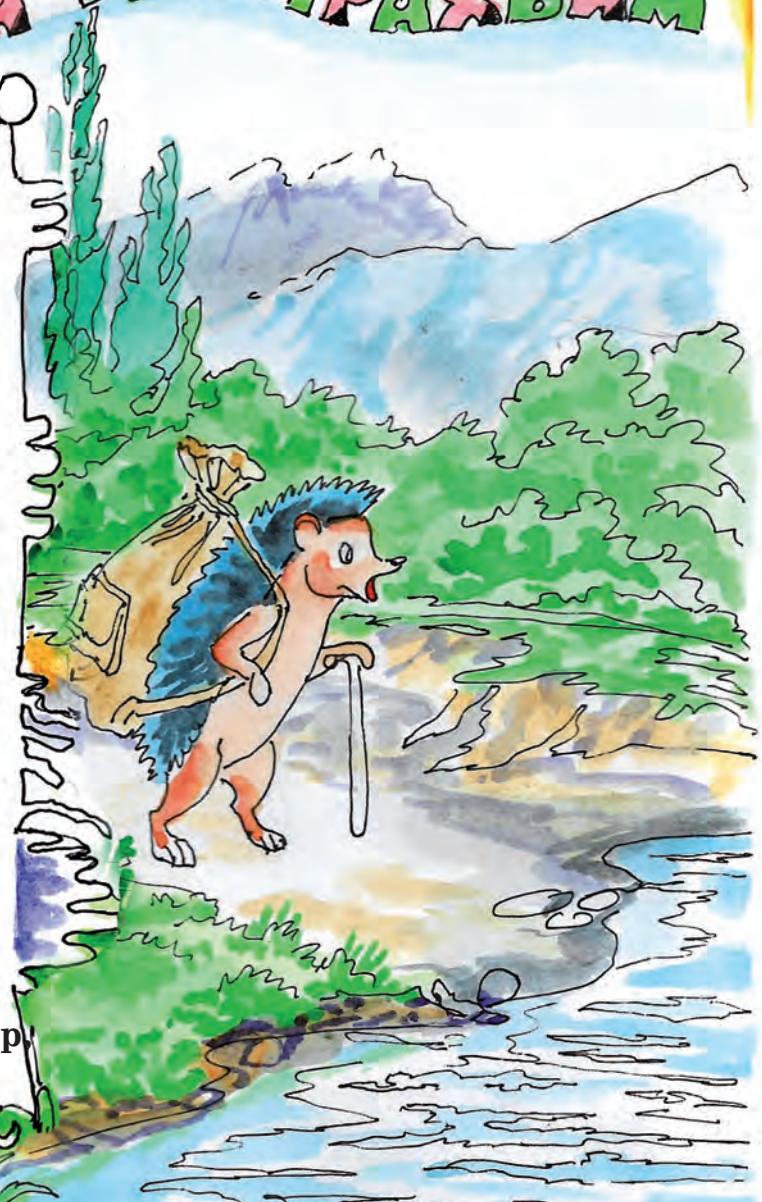
Глаздин "ТАВХАНАЙИ"

Тогичаевлий
Расулов

ХЯДАР ВА ГҮЮТ/РАХЬИМ

Либцурайи гьютІрахъим,
Илипну турба къял'ин.
Хябяхъдиз гъапІиган хюрч,
ИпІру сурсат гъабхыи уч.
Рякъюъ дубхънади бизар,
Алабхъур биці дагар.
Хъа дагриъ аку хядар,
Дийигъна кубчІвну «дардар».
ГьютІрахъми дапІину фикрар,
Гъапи: «Вушул иццидар!»
Ккун гъабхнийи уч апІуз,
Ва хядар хулаz гъахуз.
«Дубхъназа гъи лап бизар,
Турбайиъра уршидар!»
Дупну, гъябгъюр гъялакди,
ГьютІрахъим чан хулаzди.
Хъа ккивси гвачІнин ахсрар,
Гъафнийи гъахуз дураг.
Лигуруш, саб хяд имдар
Айиб дагриъ шидтІан дар!
ГьютІрахъим гъавриъ хъундар
Шли гыйтІикІнуш чан хядар...

Гъчлан жакъв

— ТИбх, тИбх йиз бай, гучI маплан!
Абхъну кIури накъ сабан...
Уву гучIях бай дарва,
Дирбаш, гъулан жакъв вува...
Туври бализ насиgъят,
ИлтIибкIур адаш муkълан.
ГъатIарццну хлинццар бали,
Гъебгу муkъ'ан исинди.

ТIурччур хлинццар, ва хъана
Магъа тIибхуз дубгъура...
Амма саб дунну гъванси,
Абхъру бегъем жил'инди.
Дада-гъулан жакъв ибшур.

— Балин аьхир фициб шул?
Му гъарай абхънуими,
Гъюр сар жинжал бай минди.
Назим кIуру ччвур алир.
— Йизуб ву думу! — гъапи,
БицIи жакъв ипу жибдъ...
Амма, гъушган хулазди,
Аьгъю шулу адашдиз.

Адашди гъапи бализ:
— Маплан дициб гуннагъ тIул!
Белки тIибхуз аьгъдаршул!
Лиг але, йиз бай, зав'ин
ИлтIикIураш ихъ кIул'ин,
Абана баб му жакъвлин.
Назимди жакъв деебтур,
Думу завариз тIибхур.
Жакъвар хъана илтIикIур,
Назимдиз «аферин» кIур.

Гъамагъам

Дустар гъушну тамшир апIуз,
Гъулан зиихъ майдандиин.
Анжагъ, тамшир ккергъну адар,
Дишлади ккергъну гьюжатар.
Гъясназ ккунду апIуз – ТУПМАРГЪ,
Хъа дуст Дадашдиз – ЖИНДУКАР.
Магъа гъябгъору кьюб сяльт,
Амма гъабхъундар масляльт.
Чигъар, гъарай-суга ипна,
Элегузра гъазур духьна.
Гъаму вахтна багхъантини,
Разиди тПубччури чан рижв,
Жабгъурайи бицли курцлил.
Сабан гъапи Гъясназ: "Ав-ав!
ИтIуручва пакъар гизаф!"
Хъа Дадашдиз кIуру: "Ав-ав!
Маргъра хъади гъюра ичв баб!"

Бэлин Метлеb

КкунийкIан китраз илтIикIуз,
Ярхи йиггъди гъюлиъ жикIуз.
Лепийир йивури рижвнахъди,
Сирнав апIуз гимийрихъди.
Абайира пидал узуз,
Палтар алахъну, уълихъ дус!
Баб-китра гъялак хъидар пуз,
«КкудучIв штуккан, ахъю шулвуз».

ФУ ВУ ДУМУ?

Фу ву думу гвачIинин ухди,
Гъарай ипнайиб?
Фу ву думу уьру ригъдиз,
Дих апIурайиб?
Фу ву думу ич арчлиин,
Мяъли кIурайиб?
Фу ву думу уьру рягъ-рягъ,
Чан тIубччурайиб?
Фу ву думу хъадан йигъак,
Гьевес капIрайиб?
– Уь-уь-уь-уь! Уь-уь-уь-уь!
Гъахну, гъапи, пеъли муртйир.
– Уь-уь-уь-уь! Уь-уь-уь-уь!
АпIин, дада, бализ тIанжир!

ТIИРХУРА ЧЬРДГАР

Чвул гъафибси, хъана уьрдгар тIирхура,
Гъялак'вал кади, чпин мани уьлкйириз.
Язухъ сесну узуз чпихъди гъач кIура,
Дийигъназа, кIул за дапIну завариз.

Зу учвухъди, ярхла юрдназ тIирхуйза,
За дапIну хлинццар, багъри ватан дипну,
Йиз сикинвал ичв багарихъ абгуйза,
Гъитну фикрар, жергейин къялаъ духьну.

Ягъал аършдиз кIул за дапIну за шуйза,
Инсанарин пашманвал жил'ин гъибтну.
Завариан кIваз мани тай агуяза,
Дагълар-сиварилан йиз ул илтIибкIину...

ГъитIирхну уьрдгар кIуллан йиз саб дунну,
ГъахъундайкIан мураг гъавриъ гафарин?
Чпин дих имдар, пашманвалра кIваъ ипну,
Уткан жерге дубгну кIакIнахъ дагъларин...

Нубатнан чвул дуфну а йиз ватандиз.
Уьрдгар гъюруш кIури, хул'ан удучIвза,
Ккилигурни йиз жергейиз ничхарин,
Умуд кади, кIул за дапIну, лигурза.

Сүйнамт *Кореөгөвә* Ялгъузвал

(Давам, эвел гүубшу номери)

Хъа гъарибабаз чан хулан мурчваъ хашвру хал дивуаликан саб хабара адайи, фицики дугъаз ахиримжи йисари ужуди рябкъюри имдайи. Му альгалатну хашв шадтлан алурадайи. Дидин хал рабгъур, мисалназ, хулар марцц алруган, хашвран халариккан мургул ккадаттур адайи. Хъа тму терефнаан, ялгъузди яшамиш шулайи гъарибаб варибдин рази хъузра мумкин вуйи, гъятта хашвриинра, анжагъ му юкъуб цалиъ жуву ялгъузди гъудрузри.

Гъамци, сар-сарикан хабар адарди, яшамиш шулайи баб – чан хулаъ, хашв – хулан мурчваъ айи чан халиъ.

Яваш-явашди хашвру гъарибабан гъазма чаз бегелмиш вуйигансибалгузхъюбгъю: гъазмайин улдар гъеркрганси, гъирвалир дурхну керху, раккнарин гурзларикк, дукънарикк зунжрагкитлу. Сарун хулаъ азадди лицузра шули имдайи. Йикънаан кьюжал духьнашра, сабшвнубан гъари бабан кулра думу зунжрагригъ гъябсний ва, зунжрагригъян кул гъядябгъбан бадали, думу, кулкан кидибланий чан чухта зунжрагригъ гъибтуз мажбур гъахьнийи. Гъаци гъари аий-

на-адру саб чухтайихъра мягърум гъахьи.

Хашв рябкъюри-рябкъюри дигиш шулайи. Думу сарун хатрутин гъаригъ гъяди гъабхьи гъяни хашвди имдайи. Диidi гъа-

мус рякълан улдубгну хулазди гъитIибху чамчч, мизмиз – жан алиб фукIа гъибтрай. Гъятта кьюларихъра хюрч хъипуз хъюбгънай. Фукъан гъипIишра адрабцIру, невс кур уъжраз дюзмиш дубхънай думу. Жанра зурбаб дубхънай гъамус дидин, хиял апIин, хашв дар му, херченаг ву. Сарун хашвраз гъарибан язухъра шули имдай, аксина, гъамус дидиз дугъан кIул'ин агъавал апIуз ният айи.

Гъарибаб ахникк дахъубси, хашвру дугъан кIул'ин чан хал зибгуз хъюбгъюй. Удукуйиш, хашвру гъари хътIюркъюрира вуйи.

Сад йигъан гвачIинган нивкI'ан уягъ гъахьи гъарибабхъан дахънайшвлан за хъуз гъабхъдар – хашвру думу халиъ тIаънай. Чулиъ абхъу балургъси, гъарибаб минди-тинди ккидицурай, амма дугъхъан халиан удучIувуз фицикIа шуладай, хашвру хал гъубху мурслар гизаф ижмидар вуйи.

Му ляхникан гъарибабан уъл гъяйи гъюдрас дивнайи тахчи-йигъ яшамиш шулайи кьюлацайиз хабар гъабхъи. ГвачIинган диди чан ахю хизандихъди гъарди гъяфта улихъ гъубжу уълхъан гъубзу тики дипIину хътипIний, хъа лисундин чIев апIруб гъюдрас-чигъ гъимдай. Гъарибабу уългъаз убжурадарш суракъназ удучIуву дидиз хашвру гъари чан халиъ итнади гъяркъю. Чаз агъюкъан кьюлариз дих дапIину, диди гъапи:

«Гъамкъан йисари ухъу гъаму гъарди гъубжу уъл ипIури ккадархъунхъа. Гъамус гъарибаб тямаягъ-

кар хашвру чан халиъ итна. Дииз мушваъ агъа хъуз ккунда. Дици гъабхъиш, ихъ буллугъ уъмрин-ра ахир гъибди. Гъардиз кюмек апIурхъа, хашвран халин кIазран мурслар ихъ учIру силбарииндигурхъа».

Вари кьюлар кьюлацайихъди рази гъахьи ва чкиди ляхнихъ хъюгъю. БицIи вахтнан арайиъ дурари хашвран хал тикир-тикийир гъапIу – гъарибаб азад гъахьи.

Азадвализ удучIувуси, гъарибабу ракнарихъ дипнайи къабуч мургул хуз, чIатинди гъярат гъапIу. Амма ракнарихъна хъуркъу думу гъах гъаши – дугъан улихъ, хабахъ алчIакIу ибар али гатура хъади, саб къадарнан уччвур риш дийигънай. Ликарилан илдитну, риш хулазди учIувуз хъуркъундай.

Гъарибаб чал гъибисурси шураз лигури дугъан гъаншариъ дийигънай.

– Баб, гирами, узу яв хтул Эфрис вуза, агъю гъахъундаривуз? Гъамусдихъантана увухъди яшамиш хъидиза, – гъапи шуру.

Бабан нивгъарихъ дахаргнайи уларикан литIинар крузуз хъюгъю...

Хъуд йис улихъ, гъулаз гъюрайиган, машин авария дубхъну, гъийиху бай ва швшв гъардин уларихъ чIиви гъахьи. Думуган Эфрис бабахъди Ужихъ яшамиш шулайи. Адаш ва дада риш чпихъна шагъриз хъади гъягъюз гъюрайидар вуйи. Адаш ва дада кечмиш духъну саб наз гъябгъяйизра, швшван бабу Эфрис чахъна шагъриз хъади гъушнийи ва, чав гъагъиди иццру духъну ахниъ

ахъиган, риш интернатдиз тувнийи... Интернатдин тербиячийириз гъула ё Эфрисдин баб яшамиш шулайиваликан аыгъяйи, гъаддиз дугъаз хъадан тятIилариз бабахъна гъягъюз ихтияр тувнийи.

Гъарибабу фукIа дарпиди, хабахъ гату хъайи чан хтул хаба ё тIау, хъа саб арайилан гъапи:

— Гату кьюлар дисруб вуйнав?

— Ваъ, баб, думу кьюларин дуст ву.

— Ухъуз кьюлар дисру гату хай шулдар, — гъапи бабу хутлиз, гъазмайизди учIви.

Хашвру халар дизигну чулиз ухшар дубхънайи хал гъябкъган, шур'ан гъарай адабхъу. Дугъан хабахъ хъайи гатура, чахъ ца кайи гакIул хъайир хъачIарккнайиганси, икризди утIубччу.

Амма саб герендилан шурак юкIв кибшу.

— Ари, гъамус лиг, баб, узу гъапIруш думу хашвран хуларикан, — гъапи Эфрисди ва, къабуч мургул гъадабгъну, гурзлариккккайи зунжрап къатIар гъапIу. Зунжрагигъ гъябснайи бабан чухта абхъну, хулан къял'ин дабхъу.

Аыгъвалатнан гъаври ё гъабхъи хашв гъюдрач гъайи тахчийигъинди гъебгуз хъюбгъю, амма кьюлацайин хизанди дидиз рякъ хъябкъю.

Гъамус Эфрис мургулра хъади хашврахъ хъачIарккнайи.

Риш чахъ хъуркъган, хашв гъабкIибси, гергми гергелечси дипиржну, жилиин дабхъу. Аыгъдрури думу якъин гъабкIиу кIури, фикирра апIуйи. Хъа Эфрис чав урхури гъахъи шагърин интернатди ё гъяшаратарикан аыгъювалаар туврайи кружокдиз гъягъюри хайлин йисар вуйи.

— Яв кфир аымларикан узуз аыгъдар кIурайва, малкамут! — гъапи шуру. — Узу мектебди ё шаламар ктитIури гъахъундарзагъя, хашвар фицдар вуш аыгъязуз!

Ва саб дяжяхюз кІури мургул за гъапІубси, бабу хтул деркку.

— Ваъ, йиз риш, милибкІан думу, дидин диван жаради апІри, илипну саб йирси-чурубдиин гатІабхъ икризди, — тІалаб гъапІу бабу Эфрисдикан.

— Уву кІурганси апІарза, баб, амма сарун дидиз му хал дяряб-къиш фу пуз! — дупну хутли хашв чIатинди гатІабхъ...

Гъадму йигъланмина бабан гъазмайиз хашвран хал фтиз кІуруш, кІваълан гъубшнийи. Эфрисди гъар йигъян хулар марцц апІуйи, гъвардариккан, гурзлариккан мургул ккадатуйи, пичукІу жвубриинди абсуйи, тахчайигъишишра ламун чапп алдатну марцц апІуйи. Гъелбетда, Эфрисди тахчайин раккин абццрган, кьюлацайиз цІиб ккимида-сира шуйи, амма дидиз аль-валатназ дюз кымат тувуз, гъякына-нягъякъ жара апІуз альгъайи.

Йигъарикан сад йигъян диди чан тухум-тара уч гъапІу ва жарадариз дейребхъруси сабурлуди улхуб ккебгъю:

«Фукъан вушра генгди му тахчайигъ уьмур хъапІунхъя. Гъамус жара вахтар дуфна. Ихъ кюч-бетІелра уч дапІну, исккан хянаккна кюч шулхъя. Гъазанмиш апІуз ккуни-риз душваъра мумкинвал а, жараб дарш, гъарибан танх-лий дяхин гъарган шулу!» — гъапи кьюлацайи ва чан хизанра хъади тахча кабснайи цалий чпи ккивнайи жини жилгъайиъди цІийи йишв'ин бин ккивуз рякъюъ убчІву.

Хъа хашв дидхъанмина шлизкІа гъябкъюндайи.

Саспиган баб хашвран хал ади гъабхъи мурччваз сефилди лигури шуйи ва фикраикк ккахъуйи. Шлиз альгъя, швнуб хиял гъягъюри шуйиш дугъан кІваан. Белки, гъацдар дақыкъирий дугъу чан закурин уьмрикан фикир апІури гъахъуншул.

Хъа гъелелиг му гъазмайиъ уьмур давам шулайи: Эфрисди гъабар-рюкъчар жикІурайи, бабу пичриин чан хизандиз ухар кайи жук апІуз йигъакк иливурайи.

Хъа жикъи ибар кайи, ахю улар айи шагърин гатди, сабшвнубан бабан чухта гагъ минди, гагъ тинди хъчІюбхю, хъасин дид'ин гъундуцкІулар апІуз хъюбгъю.

ДАГ'УСТАН ЛИТЕРАТУРАЙНАН
Лобдулаев Дастанов

КІВАН МЯЛЬИ

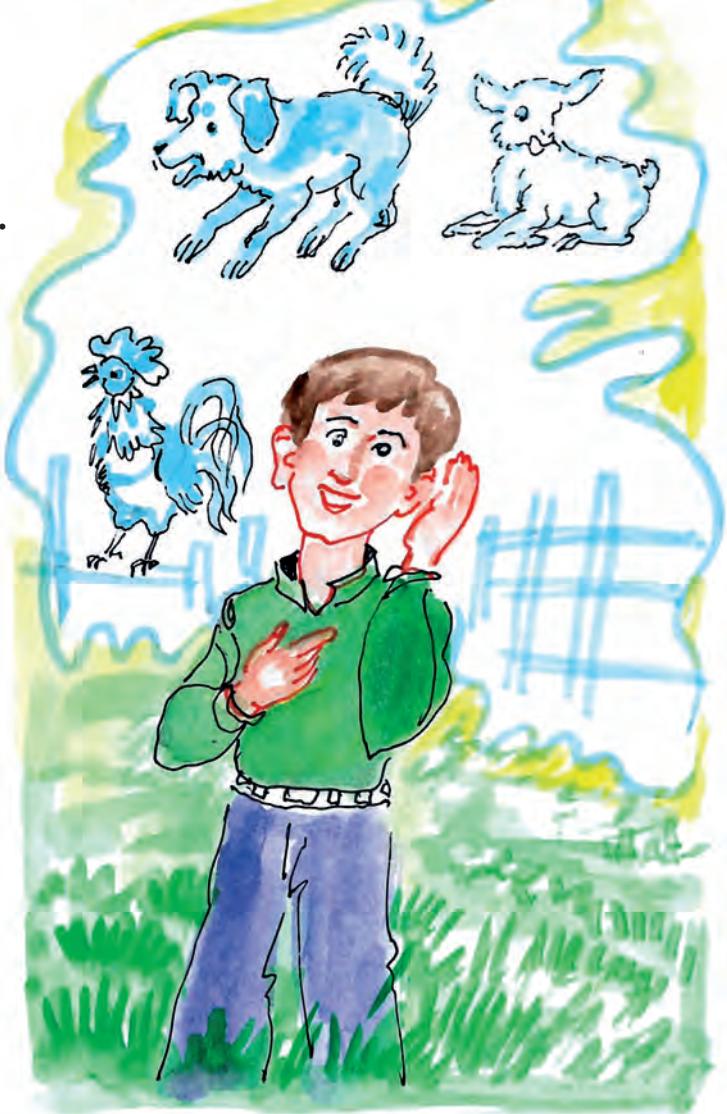

Магъа зарбди хъебгра саб ху, –
Думу эйси дар йиз икрин.
Хъа гъайван, пурхар ап'ури,
Гъябгъюра гъятдиз гъуншдин.

Ччилан мяарь ерхъуразуз,
Анжагъ дурагъ йиз хян'ан дар.
Гатдик хил кучуз ккундузуз,
Хъа думу узуз гъабшиб дар.

Рабхура йизуб дару датт
Гвач'индин уьру ахсариз.
Миккилиган зуз, габан, зат! –
Узуз хюни гъабшиб дариз.

Хъа фит'инди ву яшайиш?
Анжагъ саб мяъли гъаммишан
Йиз хулаъ шула яшамиш,
Ківан мяъли, шад ва перишан.

Гвач'ин

Луфру, унч'ивиз гъямгъям йивну,
Хабар тувра: гъудубч'ивну ригъ!
Ва дагълари, шадвал кабхъну,
Къаршуламиш гъап'ину ишигъ.

Гъилигубси ч'атна, узуз
Гъабхъну гъамциб фикир к'иваан:
Ригъ дар думу, айиб завуз,
Хъа гъадабгъуб нур ву луфран.

ДАГЪЛАР

Эй, йиз дагълар! Багъри макан,
Гъаму мяъли вуйиз учкан.

Учву, шинтаъ хъайиз узу,
Аъсрарин дифаригъ разу
Духъначва ухдитлан лизи,
Гъар гъяркъюр аптури рази.

Пагъ, дагълар! Ичв укIу гъава
Вуда гъарсаб дерназ дава.

Дагълуйирси, йизра йисар,
Вахтну дигиши дапIну чIарар,
КIакIарихъна шулайиз за,
Къяляхъ гъибтри ашкънан суза.

Ай, йиз дагълар!..

Къарнийир

Ругъул завуз ккибицну йиз ачухъ маш,
Дийигъназа сарди хяраъ хуш чвулин.
Хъебехъназа, къарнийири фу кIураш,
Анжагъ гъаври шуладарзу гафарин.

Къарнийир! Сефил духънайин ихъ дагълар,
Багълариин кюкю зат илимдарин?
Рякъюрайин пашманди ичIи хутIлар,
ТIибхури анжагъ мяълитлан имдарин?..

ИчIи дубхъна юкъуб тереф юрд багъри!
Мяълиси гыргъру хал адру къарнийир.
Учкан мяъли пуз шад ву йиз юкIв вари,
Хлинццар кайи дюн'яйин альакъачири...

Магъа багъри завуъ мяъли рабхура,
ЧIуру, ислягъ дюн'яйин, хъипну цIар.
Уьмрин мяъли гъалаб кади тIибхура,
Инсан, гъялак мажъан, диципуз тюнт цIа!

АДЛУВАЛИКАН

Адлувалихъна йиз хилар
ГукІниди зат тІирхурдайи.
Узуз гъятта дидкан фикрар
АпІру вахтъан гъубзурдайи.

Анжагъ кІваълан гъябгъордари
Фукъан байвахтна, гизаф хуш, –
Дамагъназ кІурайиб дариз –
Марччлихънин чумакъ гъагъиб вуш.

Хъа фукъан шаламар узу,
Къувватсузди алдакури,
Дагълу жилгъириъ ич разу,
Гъахъундаринхъа уркури...

Гъи уымрин гъацI дубшна магъя,
Къяляхъ дяргъюзди сарун зат,
Анжагъ гъамус вузуз багъя
Аднан ва зегъметнан кымат.

Ва гъабхъунзуз узуз аygъю:
Зегъмет дарди, айиб дар ад.
Думу вузуз вартIан аыхю
КкадапIнайи йиз уымрин дад.

ФУЖ аъхюр ву?

– Йип, фуж аъхюр ву? Дагълар, дарш уву? –
Тик кІакIну дагъдин гъагъиди гъерхну. –
Альжалсуз вуди улихъ аъсрарин,
Дийигъну ача зиин дифарин.

– Ав, узу аъхюр вуза! – инсанди
Кіуру дагъдилан, сацIиб сес алди. –
Кіул удубкънайиз завуъ, лиг, укIу,
Хъа лизи дагътIан лизиб вуйиз кІул.

БИЦІИ ХУДОЖНИК

Хиң райондин
МКУДО «ДШИ»-йиң
урхурай
Рамазанова Анна.

ЧЕМПИОН

НАГРАЖДАЕТСЯ

занявший 1 место
в категории
14-15 лет 76 кг
на открытом
республиканском
турнире по
MMA FREE-FIGHTING

организатор

МИГАДОВ Р

Мягъячъала шагърин 32-пи
мектебдин 9-пи классди ўрхурайи
Межидов Абдулкъадир.

6/2020

ноябрь – декабрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:

Министерство информатизации, связи и
массовых коммуникаций Республики Дагестан.

Регистрационный номер
серия ПИ №ТУ05-00413 от 22.04.2019 г. выдан
управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1990 г.

Руководитель – главный редактор
М.М. Ахмедов

Редколлегия:

А. Исмаилов (зам. гл.редактора)
Ф. Султанова (редактор выпуска)
Д. Меджидова
Г. Омарова
Ш. Шахмаданов
С. Кюребегова
А. Абдурахманов
Э. Ашурбекова

Художественный редактор З. Даганов
Технический редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов

Формат 60x84 1/₈.
Бумага офсетная.
Уч. изд. л. 2,96.
Уч. печ. л. 3,26.

Выход в свет 07.12.2020 г.
Тираж 388 экз.
Заказ №787.

Типография:

ООО «Издательство «Феникс-пресс».
Адрес типографии: 367018, РД
г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики Дагестан
«Редакция республиканских литературных
журналов «Соколенок»
и «Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя:
367000, РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, д.55.

Электронный адрес редакции:
litdag@mail.ru

Табасаранский язык.

Индекс: на год - 31170,
на полугодие - 78433.

Цена свободная.